

Digitale Agenda Opsterland

Hoe kan de gemeente Opsterland het effectiefst opereren in het breedband-dossier?

RAPPORT

Rapport uitgebracht aan
Gemeente Opsterland

Hilversum, oktober 2014

Leeswijzer

Hoofdstuk 1 geeft een korte inleiding van de context en achtergrond van dit rapport. Toekomstvastе breedbandverbindingen zijn steeds belangrijker voor het functioneren van burgers en bedrijven, zeker in een plattelandsgemeente als Opsterland. Hoe kan de gemeente het best opereren in de snel veranderende en complexe wereld van veranderend gebruik en applicaties, technologische ontwikkelingen van apparatuur en vaste en mobiele netwerken, marktpartijen en verschillende andere overheden met elk hun eigen agenda?

Hoofdstuk 2 schetst het huidige breedbandlandschap in Opsterland door middel van een overzicht van aanbieders en beschikbaarheid van verschillende aansluitvormen, categorisering in 'witte' en 'grijze' adressen zoals gebruikt door de EC en observaties over het perspectief van dit dossier vanuit gebruikers en vraagkant aan de hand van enkele interviews met stakeholders.

In hoofdstuk 3 worden de kaders beschreven waarbinnen de gemeente opereert en wordt een overzicht gegeven van provinciaal, landelijk en Europees beleid en de initiatieven en regelgeving die daarmee samenhangen.

In het laatste hoofdstuk wordt kort ingegaan op het globale ambitieniveau van de gemeente Opsterland binnen de kaders die besproken zijn in hoofdstuk 3, en wordt een mogelijke invulling gegeven aan de gemeentelijke taken in vijf ambitieniveaus door het per niveau beschrijven van doelen, acties, resultaten en mogelijke risico's.

Inhoud

Leeswijzer	2
Inhoud	3
1 Inleiding	4
2 Huidige breedbandlandschap in Opsterland	5
2.1 Bestaande situatie breedbandinfrastructuur Opsterland	5
2.1.1 Aanbieders van breedbandinfrastructuur	5
2.1.2 Beschikbaarheid breedband	7
2.1.3 Witte en grijze gebieden voor NGA-netwerken	10
2.2 Perspectief vanuit gebruikers en vraagkant	13
2.2.1 Aanpak en interviewpartijen	13
2.2.2 Algemene observaties en bevindingen	13
3 Kaderstelling: Europees, Nederlands en Fries beleid	15
3.1 Europese Digitale Agenda	15
3.2 Nederlandse Digitale Agenda	16
3.3 Friese Digitale Agenda	18
4 Naar een Digitale Agenda Opsterland	19
4.1 Globale ambitie en taken van de gemeente Opsterland	19
4.2 Doelen, acties, resultaten en risico's van 5 ambitieniveaus	19
4.2.1 Ambitieniveau 1: Bestaande controle en toezichttaken optimaliseren	19
4.2.2 Ambitieniveau 2: Informatievoorziening intensiveren	20
4.2.3 Ambitieniveau 3: Faciliteren van initiatieven	20
4.2.4 Ambitieniveau 4: Coördineren en afstemmen	21
4.2.5 Ambitieniveau 5: Aanjagen	21
Annex A Omvang witte adressen per gemeente	23
Annex B Interview Fryske Gea	24
Annex C Interview Plaatselijk Belang Gorredijk	26
Annex D Interview Plaatselijk Belang Jonkerslân	27
Annex E Interview Plaatselijk Belang Wijnjewoude	28

1 Inleiding

Toekomstvaste breedbandverbindingen zijn in toenemende mate essentieel voor bedrijven en huishoudens en worden inmiddels gezien als een belangrijke basis voor onze economische, educatieve, bestuurlijke en verzorgingsinfrastructuur. Vooral in dichtbevolkte gebieden worden hoge bandbreedten aangeboden aan consumenten en bedrijven, onder andere door middel van betaalbare Fiber-to-the-Home (FttH) en Fiber-to-the-Office (FttO) maar ook door steeds verdergaande mogelijkheden van coaxkabel (HFC) en telefoonlijnen (DSL).

Plattelandsgemeenten als Opsterland staan hiermee voor een dilemma: wanneer zullen marktpartijen ook hier netwerkverbeteringen uitvoeren en in hoeverre zullen deze verbeteringen zich ook uitstrekken tot het platteland. Juist in deze gebieden, waar internettoegang minder alom-vertegenwoordigd is dan in de steden, voelt men dat een fatsoenlijke breedbandverbinding de afgelopen jaren een basisbehoefte is geworden, waar men niet gemakkelijk buiten kan. Belastingaangifte, bankieren, informatie uitwisseling met overheden en bedrijven, het moet steeds meer online. Daarnaast trekken bedrijven en overheden zich steeds meer terug uit de fysieke naar de 'online' wereld: loketten in kleine dorpjes worden als eerste gesloten. Veel bedrijven, ook of vooral in landelijke gebieden, merken dat hun vraag naar bandbreedte sneller toeneemt dan ze hadden verwacht: agrarische bedrijven maar ook bedrijven in de recreatiesector: applicaties en klanten/gasten verwachten een behoorlijke bandbreedte.

Overheden zoeken naar wegen om betaalbare toekomstvaste breedbandvoorzieningen voor al hun burgers en bedrijven mogelijk te maken, en een digitale tweedeling te voorkomen, zonder de markt (waar deze aanwezig is) te verstoren. De Provincie Fryslân heeft bijvoorbeeld de afgelopen jaren een breedbandfonds in het leven geroepen waarbij projecten voor breedbandaanleg in zogenaamde 'witte gebieden' kunnen worden gestimuleerd door subsidies en gunstige leningen.

De gemeente Opsterland wil hierin graag een effectieve rol spelen, en haar beperkte middelen zo efficiënt mogelijk inzetten. Het in kaart brengen van de mogelijke beleidsopties en de effecten hiervan is hierbij een belangrijke eerste stap.

2 Huidige breedbandlandschap in Opsterland

2.1 Bestaande situatie breedbandinfrastructuur Opsterland

2.1.1 Aanbieders van breedbandinfrastructuur

Er zijn diverse aanbieders van breedbandtoegang actief in de gemeente Opsterland. Dit geldt zowel voor het aanbod van breedband over vaste netwerken als over draadloze netwerken. Hieronder wordt per type infrastructuur een kort overzicht gegeven van de actieve netwerk-aanbieder(s) en het dienstenaanbod dat doorgaans wordt geleverd over het netwerk. Primair gaat het om aanbieders van aansluitnetwerken voor internettoegang, telefonie en televisie¹, maar er wordt ook kort ingegaan op aanbieders van datanetwerken die zich richten op de zakelijke markt en op lange-afstandstransport van data. Tenslotte wordt de link gelegd met het begrip Next Generation Access (NGA) netwerken.

Aanbieders vaste breedbandinfrastructuur

xDSL breedband (koperdraad telefonienetwerk)

Digital Subscriber Line, of kortweg DSL is een techniek om over het koperen telefonienetwerk van KPN breedbandinternet te kunnen aanbieden. Door reguleringsmaatregelen van de overheid is het koperen telefonienetwerk van KPN opengesteld voor derden, zodat naast KPN ook andere service providers internet, televisie en telefonie kunnen aanbieden over het netwerk aan eindgebruikers. Naast KPN² zijn de bekendste aanbieders van internet via DSL Tele2 en Online³. Voorgenoemde partijen bieden hun internet- televisie- en telefoondiensten ook aan in de gemeente Opsterland.

HFC breedband (coaxiaal kabeltelevisienetwerk)

Hybrid Fiber Coax, of kortweg HFC is een gemoderniseerd kabeltelevisienetwerk dat deels uit glasvezelkabels en deels uit coaxiale koperen kabels bestaat. Oorspronkelijk waren deze televisienetwerken alleen geschikt voor doorgifte van (één-weg) radio- en televisiesignalen, maar inmiddels zijn alle kabelnetten in Nederland (twee-weg) geschikt om ook internet- en telefoniesignalen te transporten. De technieken die daarbij worden gebruikt zijn DVB-C en EuroDOCSIS 3.x.

In tegenstelling tot het koperen telefonienetwerk, bestaan er in Nederland verschillende aanbieders van kabelnetwerken die ieder een eigen (uniek) geografisch leveringsgebied hebben. De bekendste kabelaanbieders zijn Ziggo en UPC⁴. Beiden hebben een eigen leveringsgebied in Friesland. De gemeente Opsterland valt binnen het leveringsgebied van Ziggo. Ziggo levert in Opsterland internetabonnementen met snelheden tot 180 Mbit/s downstream (data-Verkeer naar de klant toe) en 18 Mbit/s upstream (dataverkeer vanaf de klant). Naast Ziggo

¹ Netwerken tussen de eindgebruiker (woon/bedrijfsadres) en een centraal koppelpunt in wijk, dorp of stad. De koppelpunten zijn met netwerken met een hoge capaciteit met elkaar verbonden.

² Dit is inclusief de dochtermerken Telfort en XS4ALL

³ In november 2013 heeft T-Mobile internet service provider Online verkocht aan CanalDigitaal

⁴ Zeer recent is een fusie van Ziggo en UPC aangekondigd.

is er in een deel van het dorp Siegerswoude nog een lokaal kabelnet van de stichting Kasio, waar circa 130 adressen op aangesloten zijn.

FTTx breedband (glasvezel netwerk)

Glasvezelnetwerken naar woningen, beter bekend als Fiber-to-the-Home (FttH)⁵ zijn het nieuwste type consumenten aansluitnetwerken. In tegenstelling tot HFC en DSL netwerken, bestaan FttH netwerken volledig uit glasvezel tot in de woning. De grootste aanbieder van FttH netwerken in Nederland is Reggefiber, een joint-venture tussen KPN en Reggeborgh. Net als bij het telefonienetwerk van KPN, wordt de toegang tot het glasvezelnetwerk van Reggefiber gereguleerd door de ACM, waardoor elke aanbieder de mogelijkheid heeft om internet-, telefonie en televisiediensten aan te bieden over het glasvezelnetwerk. De bekendste aanbieders zijn KPN, Vodafone, Tele2 en Fiber. Tot op heden zijn er nog geen FttH netwerken uitgerold in de gemeente Opsterland. Wel is er in het afgelopen voorjaar een bewonersinitiatief actief geweest om in een deel van het buitengebied (It Sud/Olterterp/Selmien/Kortehemmen) van de gemeente Opsterland een glasvezelnetwerk te realiseren, maar dit bleek (financieel) niet haalbaar te zijn.

Zakelijk glasvezel

Diverse partijen realiseren en beheren glasvezeltrajecten voor zakelijk gebruik. Enkele bekende partijen zijn KPN, Eurofiber en Ziggo. Deze partijen beschikken over nationale glasvezelnetwerken die de belangrijke knooppunten (vaak steden) in Nederland met elkaar verbinden. Deze hoofdverbindingen heten in jargon backbone netwerken. Bij het aansluiten van zakelijke klanten, wordt het te ontsluiten object verbonden met een punt waar al een glasvezel backbone ligt, bijvoorbeeld een nummercentrale van KPN⁶.

Op een aantal plaatsen in Opsterland zijn bedrijven en bedrijventerreinen aangesloten door middel van glasvezelverbindingen, zoals bedrijven op industrieterrein Overtoom in Gorredijk en industrieterrein Azeven bij Drachten. Een volledig beeld van zakelijke glasvezelaansluitingen in de gemeente is moeilijk te geven: landelijke aanbieders van zakelijke glasvezeltoegang maken deze informatie niet of slechts zeer beperkt openbaar, en het is ook mogelijk dat bedrijven zelf glasvezeltrajecten bezitten en beheren.

Zelfs als er een zakelijk glasvezeltraject in de dichte nabijheid loopt, is het maar zeer de vraag of daar gemakkelijk en goedkoop een aansluiting op te maken is. De mogelijkheden hangen sterk af van technische, economische en strategische keuzes van de eigenaar en beheerder van dat traject.

Aanbieders draadloze breedbandinfrastructuur

Het aanbod van mobiel breedband in landelijke gebieden loopt achter op het aanbod in de steden, maar de verschillende mobiele providers zijn op het ogenblik wel bezig met een upgrade naar 4G, ook in het platteland. Ook in de gemeente Opsterland zien we dat dekking van 4G, volgens de operators, in grote delen van de gemeente mogelijk zou moeten zijn⁷ (enigszins verschillend per operator). Hierbij moet worden opgemerkt dat deze overzichten

⁵ En FttB: Fiber to the Building

⁶ Vrijwel alle KPN nummercentrales zijn inmiddels ontsloten met glasvezel

⁷ <http://www.4gdekking.nl/>

vaak uitgaan van dekking buitenshuis in redelijk ideale omstandigheden. Ook in de overzichten van de operators zijn witte vlekken te ontdekken tussen Beetsterzwaag en Wijnjewoude, en Wijnjewoude en Bakkeveen.

Uit gesprekken met vertegenwoordigers van diverse Plaatselijke Belangen (zie ook paragraaf 2.2) komt naar voren dat de beleefde mobiele dekking zeker in de buitengebieden, bepaald te wensen overlaat.

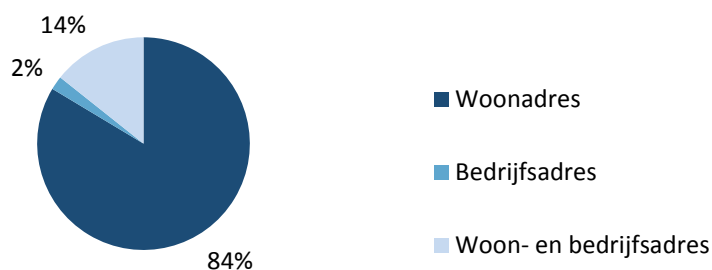
Stratix voert voor het Agentschap Telecom van het ministerie van Economische zaken in de laatste maanden van 2014 een onderzoek uit naar de 4G dekking in het hele land, en de mogelijkheden om 4G te gebruiken als alternatief voor vaste verbindingen. De resultaten hiervan zullen naar alle waarschijnlijkheid begin 2015 openbaar worden.

Stratix heeft voor de Provincie Fryslân de mogelijkheden van diverse, onder andere draadloze, technieken in kaart gebracht (zie overzicht aan het einde van paragraaf 2.1.2). Ook relevant in dit opzicht is het rond dezelfde tijd verschenen rapport⁸ van TNO over de mogelijkheden van draadloze technieken als alternatief voor buitengebieden.

2.1.2 Beschikbaarheid breedband

Omvang en functie adresseerbare objecten

Van alle adresseerbare objecten in Opsterland (in totaal een kleine 14.000 objecten) kan 84% worden aangemerkt als louter woonadres, de overige 16% zijn bedrijfsadressen, de meerderheid daarvan (14% van adresseerbare objecten in Opsterland) heeft naast een bedrijfsfunctie ook nog een woonfunctie. Tot die laatste categorie worden onder meer boerderijen gerekend. Onderstaande figuur toont de verdeling van adresseerbare objecten in Opsterland naar adresfunctie.

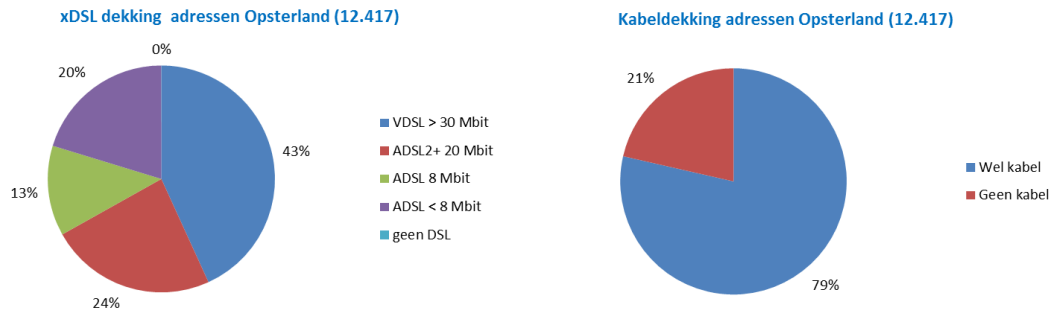

Figuur 1: Procentuele verdeling van adresseerbare objecten in Opsterland naar functietype

Onderstaande diagrammen tonen respectievelijk de procentuele verdeling van adressen in de gemeente Opsterland met een netwerkaansluiting van KPN (DSL, het vroegere telefoonnet), en de adressen waar een coaxkabelaansluiting (HFC, het vroegere kabeltelevisienet) leverbaar is.

⁸

http://handreikingbreedband.digitalestedagenda.nl/assets/docs/TNORapport_DraadlozeOplossingenVoorBuitengebieden.pdf

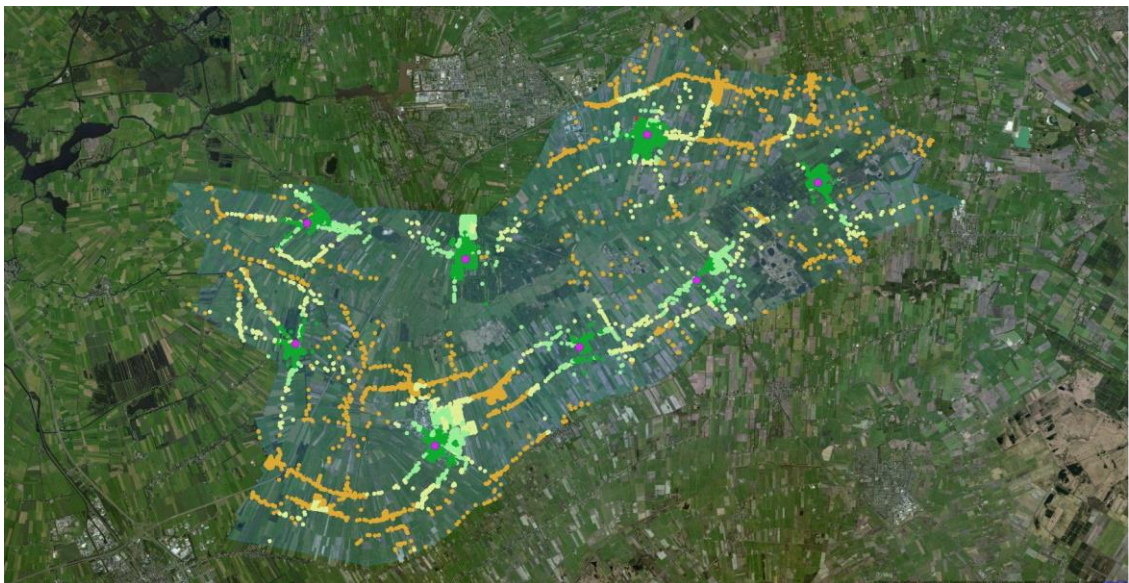
Figuur 2: Beschikbaarheid DSL en kabel in gemeente Opsterland

In de rest van dit hoofdstuk wordt de geografische spreiding van de verschillende varianten van deze netwerken besproken.

Geografische verdeling beschikbaarheid DSL aansluitingen van verschillende capaciteiten

Op een enkeling na beschikken alle woon- en bedrijfsadressen in Opsterland over een netwerkaansluiting van KPN. Dat beeld komt overeen met de rest van Friesland en Nederland, waar door de vroegere monopoliepositie van KPN (toen PTT) iedereen werd aangesloten op het vaste telefonienetwerk. Door de aanwezigheid van een koperaansluiting hebben in theorie alle woningen en bedrijven in Opsterland de mogelijkheid om breedbandinternet op basis van DSL af te nemen.

De beschikbare internetsnelheid (bandbreedte) die per adres beschikbaar is wordt sterk beïnvloed door de lengte van de koperlijn tussen het centrale koppelpunt (meestal de nummercentrale, maar dat kan ook een straatkast zijn) en de eindgebruiker. Daarbij geldt dat hoe langer de koperlijn is, des te lager de theoretische en praktische datasnelheden zijn die kunnen worden bereikt. Daarnaast wordt de internetsnelheid bepaald door de DSL technologie die de aanbieder gebruikt.

Figuur 3: Locaties nummercentrales en indicatie DSL dekking in Opsterland (bron kaartlaag: Bing Maps)

Figuur 3 geeft een geografische weergave van de dekking van DSL in de gemeente Opsterland. De stippen (vlekken) zijn alle adresseerbare objecten in Opsterland en de verschillende kleuren geven aan in welke DSL snelheidscategorie een adres valt. Dat laatste is bepaald op basis van de afstand van het adres tot het dichtstbijzijnde koppelpunt. Ook de koppelpunten zijn weergegeven op de kaart (paarse stippen).

Het donkergroene gebied rondom de nummercentrales betreft adressen die de hoogste DSL snelheden kunnen halen op basis van VDSL2 technologie. Deze adressen kunnen theoretisch een snelheid behalen van 50 Mbit/s downstream en 5 Mbit/s upstream. De adressen die het verst afliggen van de nummercentrales, op de kaart de oranje stippen, behalen de laagste snelheden. Verwacht wordt dat deze adressen snelheden behalen die lager zijn dan 8 Mbit/s downstream en 1 Mbit/s upstream. De werkelijk behaalde snelheden zullen vermoedelijk veel lager liggen. Onderstaand diagram geeft de procentuele verdeling van het aantal adressen in Opsterland dat naar schatting binnen een bepaalde DSL snelheidscategorie valt.

Geografische beschikbaarheid HFC (kabel) aansluitingen

Het kabelnetwerk in de gemeente Opsterland is minder wijdvertakt dan het telefonienetwerk. Onderstaande figuur geeft een geografische weergave van de adressen die beschikken over een HFC kabelaansluiting. Daarbij zijn de groene stippen (vlekken) de adresseerbare objecten met een kabelaansluiting en de witte stippen de adressen *zonder* een kabelaansluiting.

Figuur 4: Schatting kabeldekking in Opsterland (bron kaartlaag: Bing Maps)

Het beeld dat uit bovenstaand dekkingskaartje naar voren komt is dat de adressen binnen de bebouwde kom van de dorpen in Opsterland wel zijn aangesloten op de kabel, maar daarbuiten doorgaans niet. Hoofdzakelijk gaat het bij de adressen zonder kabelaansluiting om adressen die deel uitmaken van lintbebouwing langs toegangswegen naar dorpen, maar het betreft ook kleine clusters van enkele tientallen adressen (buurtschappen) en afgelegen woningen, boerderijen en bedrijven.

Geografische dekking Next Generation Access (NGA)

Voor de bepaling in welke mate een (decentrale) overheid actief mag zijn bij het verlenen van (staats-)steun voor de aanleg van breedband in zijn regio, is het goed om te beoordelen of de aanwezige breedbandige aansluitnetwerken kunnen worden aangemerkt als zogenaamde nieuwe generatie netwerken (NGA). Simpel gezegd zijn dat netwerken die ook in de toekomst grote datasnelheden (bandbreedte) kunnen bieden en die dus ook geschikt zijn voor nieuwere of toekomstige multimediadiensten?

De Europese Commissie hanteert een aantal criteria⁹ voor de afbakening van NGA netwerken. Daaruit volgt dat hybride fiber-coax netwerken (HFC) en Fiber-to-the-Home (FttH) netwerken kunnen worden aangemerkt als NGA netwerken, maar dat voor VDSL, LTE en straalverbindingen niet eenduidig is vast te stellen of deze ook aan de definitie van NGA voldoen. Vooralsnog wordt door Nederlandse provincies die zich bezig houden met het (financieel) stimuleren van NGA netwerken in hun regio, waaronder de provincie Fryslân, als uitgangspunt genomen dat alleen HFC en FttH netwerken als NGA worden beschouwd. Uitgaande van deze afbakening, komt de dekking van NGA netwerken in de gemeente Opsterland overeen met de dekking zoals weergegeven in Figuur 4.

Nuttige websites:

- Stratix voor de provincie Fryslân: Opties Breedbandontsluiting 'witte' gebieden in Fryslân
www.stratix.nl/academy/publicaties/category/1-download-reports?download=90:opties-en-alternatieven-voor-breedbandontsluiting-witte-gebieden-in-fryslan (directe link, ook te vinden via site Provincie Fryslân)
- Stratix – Glasvezelkaart van Nederland
<http://www.stratix.nl/glaskaart/>
- Ziggo – Overzicht verzorgingsgebied
<https://www.ziggo.com/nl/over-ziggo/verzorgingsgebied/>
- NLkabel – kaart met kabelbedrijven
<http://nlkabel.nl/kaart-kabelbedrijven/>
- Nederland ICT – De staat van Telecom, glasvezel aorta
<http://www.destaatvantelecom.nl/#infrastructuur>

2.1.3 Witte en grijze gebieden voor NGA-netwerken

Aan de hand van de dekkingsanalyse van NGA netwerken in Opsterland, kan voor elk afzonderlijk adres worden bepaald in welke mate een overheidsrol is toegestaan bij het verlenen van (staats-)steun voor de totstandkoming van een betere breedbandaansluiting op dat adres.

⁹ Artikel 57, 58 en 59 van de EU-richtsnoeren, 2013/C 25/01

Daarbij wordt door de Europese Commissie de volgende afbakening gebruikt:

Witte gebieden zijn gebieden waar NGA-netwerken momenteel niet voorhanden zijn en waarschijnlijk niet binnen drie jaar door particuliere investeerders zullen worden aangelegd.

Grijze gebieden zijn gebieden waar in de komende drie jaar slechts één NGA-netwerk voorhanden is of zal worden uitgerold en er geen andere exploitant plannen heeft om in de komende drie jaar een NGA-netwerk uit te rollen.

Zwarte gebieden zijn gebieden waar momenteel ten minste twee NGA-netwerken bestaan of daar in de komende drie jaar zullen worden uitgerold.

Voor witte NGA gebieden (adressen) geldt dat er een grote overheidsrol is toegestaan bij het verlenen van staatssteun bij het realiseren van NGA aansluitingen. Dat kan bijvoorbeeld in de vorm van financiële participatie door het verstrekken van leningen, garanties en/of subsidies. Voor grijze en zwarte NGA gebieden (adressen) daarentegen is overheidsinmenging in de vorm van staatssteun niet of in zeer beperkte mate mogelijk.

Bestaande telecom-aanbieders hebben ook in de witte gebieden belangen, bijvoorbeeld bestaande klanten of de mogelijkheid dat nieuwe toetreders in wit gebied ook bestaande klanten in grijs gebied gaan bedienen. Daarom zullen ze concrete en eenduidige plannen voor de komende drie jaar niet altijd gemakkelijk prijsgeven en soms onverwacht in beweging komen. Voorbeelden hiervan zijn een patstelling¹⁰ in de Provincie Gelderland ten aanzien van plannen van aanbieders waarbij het onmogelijk bleek om concrete plannen voor de komende 3 jaar boven water te krijgen. En een actie van KPN in de buitengebieden van Winterswijk waarbij KPN na een succesvolle eerste inventarisatie¹¹ voor een verglazingsproject in het buitengebied door een lokaal coöperatief initiatief upgrades uitvoerde op zijn bestaande kopernet, waardoor voor een groot deel van de adressen in het beoogde buitengebied de bandbreedte enorm toenam. De belangstelling voor glasvezel verminderde daardoor, tot teleurstelling van de bewoners in het zeer landelijke buitengebied die niet konden profiteren van upgrade door KPN. De actie van KPN resulteerde in een digitale tweedeling. Ook zien we dat sommige marktpartijen aangeven plannen te hebben, maar in de praktijk minder actief blijken dan verwacht of plannen minder concreet zijn dan gehoopt.

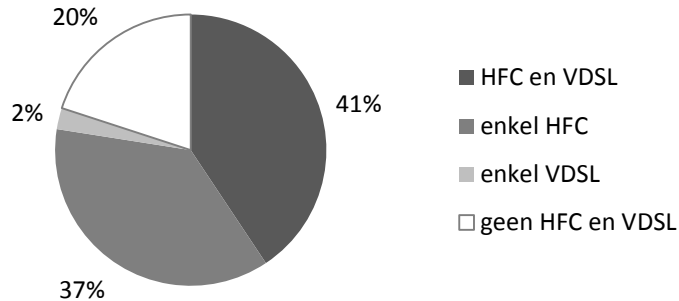
Geografie en adresomvang witte gebieden Opsterland

Aan de hand van de analyses naar de beschikbaarheid van vaste breedbandaansluitingen in Opsterland en op basis van de gebiedsclassificaties uit de voorgaande paragraaf, kan de volgende inschatting worden gemaakt van de omvang van witte en grijze adressen in de gemeente Opsterland.

¹⁰ <http://www.omroepgelderland.nl/web/nieuws/gelders-nieuws/2063909/gedeputeerde-van-dijk-boos-op-providers.htm>

¹¹ <http://cbbw.nl/waarom-glasvezel-van-cbbw-net/>

HFC en VDSL dekking Opsterland

Figuur 5: HFC en VDSL dekking in de gemeente Opsterland

Alle woon- en bedrijfsadressen die over een kabelaanluiting beschikken kunnen worden aangemerkt als grijs gebied (78% van alle adressen), de rest kan worden bestempeld als wit gebied (22% van alle adressen). Indien VDSL ook zou worden aangemerkt als NGA netwerk, dan zou de omvang van witte adressen afnemen met 2% tot 20%. In onderstaande Figuur 6 zijn de witte en grijze adressen geplot in de kaart van de gemeente Opsterland.

Figuur 6: Inschatting ligging witte en grijze adressen in Opsterland (bron kaartlaag: Bing Maps)

De witte adressen in Opsterland maken – zoals al eerder opgemerkt – grotendeels deel uit van lintbebouwing langs toegangswegen naar dorpen, maar het betreft ook kleine clusters van enkele tientallen adressen (buurtschappen) en afgelegen woningen en boerderijen.

Situatie Opsterland versus andere Friese gemeenten

Om een idee te krijgen of de situatie in de gemeente Opsterland sterk afwijkt van andere Friese gemeenten, is in Annex A een tabel opgenomen waarin per Friese gemeente het geschatte percentage witte adressen wordt weergegeven. Uit die vergelijking komt naar voren dat Opsterland relatief gezien het hoogste percentage witte adressen kent van alle Friese

gemeenten. Andere gemeenten met een hoog percentage witte adressen zijn Ferwerderadiel (20%) en Weststellingwerf (19%). Deze gemeenten kenmerken zich vooral door hun rurale karakter. In absolute aantallen telt de gemeente Leeuwarden de meeste witte adressen.

2.2 Perspectief vanuit gebruikers en vraagkant

In het kader van dit onderzoek is een aantal interviews uitgevoerd met vertegenwoordigers van vier door de gemeente gesuggereerde belanghebbende partijen aan de vraagkant. Dit zijn It Fryske Gea, waarvan het hoofdkantoor in Olterterp gevestigd is, en een drietal Plaatselijke Belangen als spreekbuis van bewoners en bedrijven in en rond kleinere kernen: Plaatselijk belang Jonkerslân, Plaatselijk belang Gorredijk en Plaatselijk belang Wijnjewoude.

2.2.1 Aanpak en interviewpartijen

Vanwege de beperkte omvang en tijd van dit onderzoek is gekozen voor deze steekproefsgewijze aanpak, om een eerste indruk te krijgen hoe dit dossier leeft bij mogelijke belanghebbenden en om een impressie te krijgen van ervaringen, mogelijke knelpunten, uitdagingen, verwachtingen en wensen met betrekking tot aanbod en gebruik van breedbandvoorzieningen en de rol van de gemeente en provincie hierin.

In een gesprek van een uur werden een aantal vragen gesteld over:

- achtergrond van de organisatie (geografie, breedband gebruik, etc.)
- ervaringen en ontwikkelingen binnen de organisaties of de vertegenwoordigde particulieren en bedrijven met betrekking tot breedbandgebruik, breedbandaanbod en de rol van gemeente of andere overheden hierin.
- wensen en behoeften die leven bij de organisatie met betrekking tot dit dossier
- visie van de organisatie op de rol van overheden

Korte gespreksverslagen van de interviews zijn te vinden in Annex B t/m E. De gesprekken verliepen interactief en niet volgens een vast formaat. Zo was er gelegenheid om ook wat meer inzicht te bieden in achtergronden en ontwikkelingen van techniek en kosten van breedbandaansluitingen en de speelruimte van overheden binnen EC regelgeving.

2.2.2 Algemene observaties en bevindingen

Plaatselijke Belangen zijn actief en geworteld in de samenleving en zien de gemeente als een natuurlijke partner om samen de leefbaarheid en economische mogelijkheden in het buitengebied te optimaliseren. Men ziet ook dat de mogelijkheden van gemeenten hierin veranderen, en dat verschuiving van zorgende overheid naar meer focus op de participatiesamenleving onvermijdelijk is.

Er is een algemene beleving van toenemende urgentie en behoefte aan betere breedbandverbindingen. Met name voor bedrijfsmatig gebruik van internetverbindingen is de notie dat snelheid en stabiliteit van een verbinding belangrijke randvoorwaarden zijn.

Bij de diverse stakeholders is een redelijke kennis van ICT mogelijkheden en behoefte internettoegang te gebruiken voor bedrijfsmatige toepassingen, thuiswerken, zorg of onderwijs-

toepassingen. Er is beperkte kennis van technische alternatieven, en van achtergronden waarom aanleg van internettoegang in landelijk gebied zo veel moeilijker is dan in stedelijk gebied, en ook van de beperkingen in de bewegingsvrijheid van verschillende overheden door regelgeving. Er is beperkte kennis aanwezig van de voorgenomen breedbandplannen van de provincie Fryslân. Men heeft erover gehoord of gelezen in de krant, maar is niet op de hoogte van de mogelijkheden voor bijvoorbeeld Plaatselijke Belangen. Over het algemeen is er behoefte aan een betere informatievoorziening rond dit onderwerp en een benaderbaar aanspreekpunt 'dichtbij'. Hierbij zou de gemeente een goede rol kunnen spelen.

Gezien de informatie die men had leek 'afwachten tot actie van lokale overheid' de beste strategie van veel Plaatselijke Belangen. De PB's waarmee is gesproken zien nu in dat een proactieve houding en poging om de vraag in kaart te brengen en te bundelen wellicht een beter startpunt is. Men wil hier over het algemeen ook zelf wel een rol in spelen.

Het interview met Fryske Gea laat zien dat soms meerdere pogingen nodig zijn om het gewenste resultaat te bereiken en dat het belangrijk is kansen te pakken als ze zich voordoen. Het landelijk gebied rond het hoofdkantoor van Fryske Gea in Olterterp was één van de moeilijker onderdelen van een eerdere poging om vraagbundeling te organiseren, maar door in te spelen op een onderhouds- en upgradeslag van één van de kabelbedrijven kon voor Fryske Gea en enkele omwonende particulieren toch nog een verbetering in breedbandtoegang worden gerealiseerd.

3 Kaderstelling: Europees, Nederlands en Fries beleid

Om te bepalen welke rollen de gemeente Opsterland kan vervullen binnen het breedband-dossier om knelpunten weg te nemen en uitdagingen aan te gaan, is het belangrijk om te weten binnen welke kaders de gemeente kan en mag opereren. Op welke wijze sluiten deze rollen aan bij rollen van de provincie Fryslân, de landelijke overheid en de Europese Commissie en kan er optimaal worden geacteerd binnen de kaders van het faciliterende beleid dat door deze overheden al wordt geïmplementeerd?

3.1 Europese Digitale Agenda

De Digitale Agenda voor Europa is het beleid van de Europese Commissie om met behulp van digitale technologieën een bijdrage te leveren aan duurzame economische groei en sociale welvaart. Het is één van de zeven vlaggenschipinitiatieven in het kader van de Europe-2020 strategie om slimme, duurzame en inclusieve groei te realiseren.

Eén van de beleidsdoelen binnen de Digitale Agenda voor Europa is het stimuleren van snelle en ultrasnelle toegang tot het internet voor alle huishoudens in Europa. Om deze ambitie waar te maken, heeft de Europese Commissie de volgende concrete doelstellingen opgesteld:

1. Snel breedband voor iedereen tegen 2020: alle Europese huishoudens moeten beschikken over breedband met een snelheid van 30 Mbit/s of meer;
2. Ultrasnel breedband tegen 2020: 50% van de Europese huishoudens moet beschikken over een verbinding met een snelheid van 100 Mbit/s of meer.

Ter bevordering van de bovenstaande doelstellingen stelt de Commissie een aantal instrumenten beschikbaar, die lidstaten kunnen inzetten bij het stimuleren van breedbandaanleg. Toepassing van deze, maar ook andere instrumenten wordt beschreven in het Handboek Staatssteun Breedband¹². Dit handboek geeft praktische instructies hoe overheden breedbandprojecten 'staatssteun proof' kunnen maken.

Eén van de instrumenten is het verstrekken van staatssteun aan bedrijven die breedbandnetwerken aanleggen. Hiervoor heeft de Commissie richtsnoeren¹³ opgesteld, waarin beschreven wordt onder welke voorwaarden en volgens welke regels lidstaten, daarmee ook bedoeld provincies en gemeenten, staatssteun mogen verstrekken ten behoeve van breedband uitrol. Door het hanteren van deze voorwaarden kan een lidstaat instemming verwachten van de Commissie. In het kort houden de belangrijkste voorwaarden in dat het verstrekken van een overheidsbijdrage (steun/subsidie) voor de ontsluiting van adressen die niet over een NGA-aansluiting beschikken (witte adressen), als niet controversieel wordt beschouwd, terwijl voor adressen die wel over één of meerdere NGA-aansluitingen (kunnen) beschikken (resp. grijze en zwarte adressen) de verstrekking van staatssteun niet of slechts gedeeltelijk toelaatbaar is. In aanvulling op deze richtsnoeren, is in juni 2014 een nieuwe verordening¹⁴ in werking getreden die lidstaten ervan vrijwaart om hun steunmaatregelen ter

¹² The broadband State aid rules explained. An eGuide for Decision Makers (SMART 2013/0064)

¹³ EU-richtsnoeren voor de toepassing van de staatssteunregels in het kader van de snelle uitrol van breedbandnetwerken (2013/C 25/01)

¹⁴ VERORDENING (EU) Nr. 651/2014 VAN DE COMMISSIE van 17 juni 2014

bevordering van breedband uitrol in witte gebieden vooraf te laten toetsten door de Commissie. Dit maakt het mogelijk voor (decentrale) overheden om zonder tussenkomst van de Commissie (staats)steun te verlenen voor de aanleg van breedband in het buitengebied.

De provincie Fryslân heeft plannen ontwikkeld om met behulp van staatssteun de uitrol van NGA breedband in het buitengebied van Friesland te bevorderen. Deze plannen heeft de provincie ter toetsing voorgelegd aan de Europese Commissie en inmiddels is daarop goedkeuring gegeven. Meer informatie over de inhoud van de plannen is te lezen in paragraaf 3.3.

Een ander instrument voor beperkte overheidsfinanciering waarvoor geen EU-notificatieverplichting geldt is de 'de-minimis' regeling.

Nuttige websites:

- Europese Commissie – Digitale Agenda Europa
<http://ec.europa.eu/digital-agenda/en>
- Europese Commissie – Digital Agenda Scoreboard
<http://ec.europa.eu/digital-agenda/en/scoreboard>
- Europese Commissie - EU breedband richtsnoeren
http://ec.europa.eu/competition/state_aid/legislation/specific_rules.html
- Europese Commissie - A handbook on EU broadband state aid
<http://ec.europa.eu/digital-agenda/en/news/handbook-eu-broadband-state-aid>
- Europese Commissie - General Block Exemption Regulation (2014-2020)
<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/HTML/?uri=OJ:L:2014:187:FULL&from=NL>
- Europese Commissie – Investeringshandleiding
<http://ec.europa.eu/digital-agenda/en/news/broadband-investment-guide>

3.2 Nederlandse Digitale Agenda

Het ICT beleid van de Nederlandse overheid is vastgelegd in de Digitale Agenda.nl 2011-2015 en richt zich op de bijdrage die ICT kan leveren aan de economische groei in Nederland. Daarin wordt ook aandacht geschonken aan breedband en hoe Nederland kan worden voorzien van snel en open internet. De Nederlandse overheid ondersteunt daarbij de Europese breedbandambities voor 2020, maar beschouwt deze niet als einddoel. Belangrijker vindt zij dat netwerken in voldoende mate aansluiten op de vraag van gebruikers en aanbieders van diensten.

De Nederlandse overheid ziet het in eerste instantie vooral als taak van marktpartijen om ervoor te zorgen dat Nederland de beschikking heeft over een hoogwaardige breedbandinfrastructuur. Daarbij ziet zij voor zichzelf vooral een taak weggelegd als regelgever en toezichthouder die randvoorwaarden schept voor een efficiënt werkende markt die bedrijven stimuleert om in telecominfrastructuur te investeren. Voor de gebieden waar de markt niet vanzelf tot stand komt en waar de breedbandinfrastructuur achterblijft bij de rest van Nederland, ziet de overheid wel een taak om verantwoordelijkheid te nemen. Doorgaans betreft dit de buitengebieden van dorpen en steden.

In 2010 heeft de Nederlandse overheid de Task Force Next Generation Networks ingesteld die tot taak had om advies uit te brengen hoe de uitrol van hoogwaardige breedbandnetwerken door decentrale overheden in samenwerking met commerciële en niet-commerciële partijen kan worden gestimuleerd. De adviezen zijn uitgebracht in de vorm van een menukaart¹⁵, waarin decentrale overheden diverse keuzemogelijkheden worden geboden, voorzien van concrete suggesties, om de aanleg van supersnel breedband in hun grondgebied te bevorderen. In aanvulling daarop verscheen in 2012 nog een vernieuwde handreiking 'Goed op weg met breedband'¹⁶, waarin de rol van decentrale overheden als regulator, facilitator en/of financier bij het stimuleren van de uitrol en/of het gebruik van (supersnel) breedband wordt beschreven.

Sindsdien zijn er door diverse regionale en lokale overheden verschillende ontwikkelingen op gang geholpen, die primair tot doel hebben om de realisatie van snel breedband in de buitengebieden te bevorderen. De Rijksoverheid – het Ministerie van Economische Zaken – vervult daarin een ondersteunende rol, door belanghebbenden te voorzien van objectieve informatie en samen met provincies op te trekken in het Europese proces rond het toetsen van staatssteun. Eén van de acties daarbij is het opzetten van een website, waar kennis en ervaringen van verschillende breedbandinitiatieven bij elkaar worden gebracht. Daarbij wordt samengewerkt met stichting Stedenlink en provincies. Ook het nader in kaart brengen van de omvang van gebieden zonder snel internet staat nog voor dit jaar op de agenda van EZ.

Nuttige websites:

- Autoriteit Consument & Markt – Telecommunicatie
<https://www.acm.nl/nl/onderwerpen/telecommunicatie/>
- Digitale Steden Agenda
<http://digitalestedenagenda.nl/>
- Digitale Steden Agenda – Breedbandportaal
<http://handreikingbreedband.digitalestedenagenda.nl/>
- Stedenlink
<http://www.stedenlink.nl/>
- Rijksoverheid – Breedbandpagina
<http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/breedband>
- Rijksoverheid – Digitale Agenda Nederland 2011-2015
<http://www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/notas/2011/05/17/digitale-agenda-nl-ict-voor-innovatie-en-economische-groei.html>
- Stratix: Breedbandimpuls in de regio
www.stratix.nl/academy/publicaties/category/1-download-reports?download=54:breedbandimpuls-in-de-regio

¹⁵ <http://www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/kamerstukken/2010/03/23/taskforce-ngn-en-twee-rapporten-over-supersnel-breedband.html>

¹⁶ <http://handreikingbreedband.digitalestedenagenda.nl/>

3.3 Friese Digitale Agenda

In de afgelopen jaren heeft de provincie Fryslân gewerkt aan plannen om de breedbandinfrastructuur in Fryslân structureel te verbeteren. In vogelvlucht worden hieronder de belangrijkste mijlpalen in de afgelopen twee jaren weergegeven.

- **Vergadering PS Fryslân 2010 - 2012**

Eind 2010 werd het rapport 'Strategische opties voor hoogwaardig breedband voor Friese huishoudens' uitgebracht met daarin een overzicht van de breedband-situatie in Fryslân en de opties om deze te verbeteren. In eerste instantie beoogt Gedeputeerde Staten een focus op een provincie-brede aanpak: glasvezel in een zo groot mogelijk deel van Fryslân. Door allerlei factoren die de politieke en economische wenselijkheid en haalbaarheid van een provincie-brede aanpak ondergraven, is gekozen voor een verschuiving van de focus naar witte NGA-gebieden in Fryslân.

- **Vergadering PS Fryslân – 27 november 2013**

Instemming door Provinciale Staten met het rapport 'Ynvestearingsplan foar superfluch ynternet yn Fryslân' om alle adressen in witte NGA gebieden in Fryslân te voorzien van een NGA-aansluiting middels een vijftal instrumenten: Start-up projecten, een Breedbandfonds, Aansluitsubsidies, een Breedbandloket en een Meeletraject.

- **Vergadering PS Fryslân – 25 juni 2014**

Instemming door Provinciale Staten met het rapport 'Breedbandfonds Fryslân: Businessplan en governancestructuur' om een Breedbandfonds Fryslân op te richten, een éénmalige aansluitsubsidie van € 500 per actieve aansluiting te verschaffen, het beschikbaar stellen van een bedrag van € 60 miljoen uit nominaal te revolveren vrije treasury middelen van het Nuon vermogen en het dekken van de financiële risico's van het Breedbandfonds en van de Marktconforme leningen uit de extra buffer NUON-reserve. Tevens instemming met het rapport 'Een Breedbandloket voor Fryslân' voor het instellen van een Breedbandloket met een looptijd van 3 jaar.

De komende tijd zal de provincie Fryslân zich bezig houden met het nader uitwerken van het Breedbandfonds en het Breedbandloket. De verwachting is dat het fonds in het tweede kwartaal van 2015 operationeel kan zijn. Vanaf dat moment kunnen doelorganisaties, zijnde lokale (bewoners)initiatieven, netwerkoperators en potentiële investeerders, leningen en/of garanties aanvragen bij het Breedbandfonds voor de realisatie van NGA-aansluitingen in wit gebied. Het streven is om in de periode van 2014-2017 in 24 Friese gemeenten NGA-projecten in de witte gebieden te hebben opgestart en gefinancierd. Daarnaast beoogt de provincie een Breedbandloket op te zetten voor het initiëren en begeleiden van deze beoogde NGA-projecten. Het streven is om het Breedbandloket begin 2015 operationeel te hebben.

Nuttige websites:

- Provincie Fryslân – PS voorstel superfluch ynternet (PS vergadering 25 juni 2014)
<http://www.fryslan.nl/11292/25-juni-2014-vergadering-provinciale-staten/#multiple>
- Provincie Fryslân – Subsidieregeling pilotprojecten breedband
<http://www.fryslan.nl/snelinternet>
- Friesland op Glas – Inventarisatiewebsite breedbandbehoefte Fryslân
<http://friesland.opglas.nl/index.html>

4 Naar een Digitale Agenda Opsterland

4.1 Globale ambitie en taken van de gemeente Opsterland

De gemeente Opsterland ziet dat het breedband dossier steeds meer leeft, met name in de landelijke gebieden, bij bedrijfsleven en in toenemende mate ook bij burgers. In het verleden is er bij provincie en de gemeente nog wel de hoop geweest dat er een integrale aanpak mogelijk zou zijn voor de aanleg van NGA-netwerken in zowel kernen als buitengebied, maar huidige inzichten in de wettelijke mogelijkheden voor overheden en de opstelling van markt-partijen hebben geleid tot een verschuiving van de focus naar de witte (buiten)gebieden.

De gemeente Opsterland speelt graag een faciliterende en prikkelende rol in dit geheel, zo veel mogelijk aanhakend op de ingezette ontwikkelingen en initiatieven van de provincie Fryslân, maar zoekt nog naar de optimale invulling hiervan, mede om te bepalen of hiervoor extra procesgeld benodigd is. Dit hoofdstuk biedt hiervoor een eerste aanzet, met voorstellen voor mogelijke acties voor meer terughoudende of meer proactieve rollen van de gemeente.

De gemeente kan haar wettelijke taken ten aanzien van dit dossier op verschillende manieren uitvoeren. Daarnaast kan de gemeente aanvullende taken op zich nemen en/of acties uitvoeren om verbeteringen van internettoegang en -gebruik te faciliteren en/of stimuleren, uiteraard binnen de grenzen van wat wettelijk is toegestaan.

4.2 Doelen, acties, resultaten en risico's van 5 ambitieniveaus

Hieronder wordt een verschillende invulling van gemeentelijke taken beschreven met oplopend ambitieniveau en bijbehorende acties. Variërend van een toetsing van bestaande processen naar meer pro-actieve en arbeids- en kostenintensieve taken en acties. Daarbij geldt dat elke taak met een hoger ambitieniveau ook de acties bevat van de lagere niveaus. Deze worden omwille van de leesbaarheid niet herhaald. Ook brengt elk hoger ambitieniveau aanmerkelijk hogere kosten, benodigde middelen en inspanning met zich mee.

4.2.1 Ambitieniveau 1: Bestaande controle en toezichttaken optimaliseren

Doel:	Optimaliseren vergunningstrajecten waardoor realisatie van breedbandnetwerken niet onnodig duur of traag verloopt
Acties:	<ul style="list-style-type: none"> • Intern duidelijk in kaart brengen van benodigde vergunningstrajecten; <ul style="list-style-type: none"> ○ Onder de grond: vergunningen voor graafwerkzaamheden ○ Op de grond: vergunningen voor bouw van PoP locaties ○ Boven de grond: vergunningen voor opstelpunten en dergelijke ○ Overig: vergunningen voor bijv. reclamecampagnes etc. • Voor zover mogelijk; versoepelen en versnellen van vergunningsprocedures c.q. instemmingsbesluit; • Checken of berekende vergunningskosten, leges, precariobelasting etc. marktconform of lager zijn, en eventueel aanpassen daarvan. Bedenk daarbij ook wat het verschil tussen wel of geen aanleg van nieuwe netwerken financieel voor de gemeente zou kunnen betekenen. • Optimaliseren vergunningstrajecten en toezichttaken en waar mogelijk afstemming met buurgemeenten.

Beoogd resultaat:	Adequaat opleverbare informatie over vergunning trajecten voor breedbandprojecten.
Mogelijke risico's:	Creatie ongelijk speelveld bij niet goed naleven regels rond vergunningen, leges, etc.

4.2.2 Ambitieniveau 2: Informatievoorziening intensiveren

Doel:	Optimaliseren ontsluiting van alle bij de gemeente beschikbare informatie die van belang kan zijn voor breedbandaanleg
Acties:	<ul style="list-style-type: none"> • Pro actief helderheid bieden over verantwoordelijkheden voor afgeven van vergunningen en heffen van leges, d.m.v. informatiebrochure of website; • Informatie bijhouden en publiek beschikbaar maken inzake lopende en geplande infrastructurele werken in het grondgebied van Opsterland in verband met mogelijk 'meeleggen' (eventueel: Breedbandhelpdesk gemeente); • Pragmatische afstemming met Breedbandloket met betrekking tot informatie-uitwisseling. • Snel in bruikbare vorm kunnen aanleveren of publiek maken van voor breedbandaanleg belangrijke gebiedsinformatie: BAG, GBKN, rioolkaarten, etc.
Beoogd resultaat:	Direct toegankelijke, snel opleverbare informatie omtrent geografie en adresinformatie, vergunning trajecten en huidige status van infrastructurele projecten.
Mogelijke risico's:	Creatie ongelijk speelveld bij niet goed naleven regels rond vergunningen, leges, etc., delen van (gedeeltelijk) gevoelige informatie.

4.2.3 Ambitieniveau 3: Faciliteren van initiatieven

Doel:	Combineren en verrijken van de bij de gemeente beschikbare informatie, en waar nodig faciliteren van breedband-initiatieven
Acties:	<ul style="list-style-type: none"> • Ontwikkelen en digitaal ontsluiten van een breedbandkaart van de gemeente Opsterland die inzicht geeft in de zwarte, grijze en witte adressen; • In kaart brengen van mogelijke PoP¹⁷ locaties of antenne opstelpunten in de gemeente Opsterland, waarop initiatieven eventueel kunnen inkoppelen; • Ontwikkelen van een 'kansrijke witte gebiedenkaart' voor Opsterland, waarin op basis van parameters als bevolkingssamenstelling, mate van bedrijvigheid en mate van adresclustering, de meest kansrijke witte gebieden voor het initiëren van lokale breedbandinitiatieven worden weergegeven; • Gemeentelijke openbare ruimten beschikbaar stellen ten behoeve van informatiebijeenkomsten; • Actief lopende en geplande infrastructurele werken in het grondgebied van Opsterland promoten bij breedbandinitiatieven in verband met mogelijk 'meeleggen' (eventueel: Breedbandhelpdesk gemeente); • Intensievere afstemming met Breedbandloket met betrekking tot ontsluiting en uitwisseling van relevante informatie en nieuws; • Lokaal promoten van het provinciale Breedbandfonds en Breedbandloket, bijvoorbeeld via voorlichtingsbijeenkomsten op het gemeentehuis of bij lokale belangenverenigingen; • Inrichten van aparte breedbandpagina binnen de website van de gemeente Opsterland, waarop de gemeente o.a. zijn visie, ambitie en taakstelling zet ten aanzien van breedband bevordering in Opsterland.

¹⁷ PoP = Point of Presence, koppelpunt voor netwerkaansluitingen met plaats voor netwerkapparatuur

Beoogd resultaat:	Direct toegankelijke, snel opleverbare, inzichtelijke, gecombineerde en geaggregeerde informatie en faciliteiten voor mogelijke breedbandinitiatieven.
Mogelijke risico's:	Deel van de uitgevoerde taken is uiteindelijk niet nodig of wordt niet gebruikt. Door voortschrijdend inzicht of onervarenheid van lokale initiatiefnemers of gemeente wordt soms het wiel een aantal keren opnieuw uitgevonden.

4.2.4 Ambitieniveau 4: Coördineren en afstemmen

Doel:	Actief samenbrengen, coördineren en afstemmen tussen mogelijke initiatiefnemers en verschillende stakeholders
Taken:	<ul style="list-style-type: none"> Afstemmingsfunctie tussen lokale breedbandprojecten en provinciale Breedbandloket (evt. aanstellen van een interne breedband projectcoördinator); In kaart brengen en verbinden van belanghebbende stakeholders in de gemeente Opsterland (woningcorporaties, campings, bewonersorganisaties en plaatselijke belangen, bedrijfsverenigingen, etc.); Actief coördineren en bemiddelen bij mogelijke kansen voor 'meeleggen' met infrastructurele werken; Actief deelnemen aan bestaande breedband gremia en/of werkgroepen in de provincie Fryslân en/of op de agenda zetten van het onderwerp 'breedband in het buitengebied' in bestaande samenwerkingsverbanden (o.a. Streekagenda Zuidoost, OWO-verband). Vervolgens terugkoppelen van relevante informatie naar lokale breedbandinitiatieven; Adviseren welke stappen lokale initiatieven normaliter doorlopen en per stap verwijzen naar de juiste informatie en contacten.
Beoogd resultaat:	Gemeente als intermediair tussen provinciale, landelijke en lokale stakeholders. Voorkomen van overlap initiatieven, Verrijking en versnelling van initiatieven door verspreiding kennis en inzichten. Opbouwen gezamenlijke kennis, vaardigheden en technisch en economisch inzicht.
Mogelijke risico's:	Lokale initiatieven voelen zich geremd, miskend of overvleugeld door al te intensieve bemoeienis of regierol van de gemeente.

4.2.5 Ambitieniveau 5: Aanjagen

Doel:	Actief bevorderen breedbandgebruik, actief helpen initiëren van initiatieven
Taken:	<ul style="list-style-type: none"> Organiseren breedband behoefteonderzoek onder bewoners en ondernemers in buitengebied van Opsterland. Bijv. door middel van een (online) enquête; Helpen bij opzetten (crowd-)funding initiatief t.b.v. breedband; Onderzoeken opties vraagbundeling en aanbesteding voor bedrijven en/of particulieren; Voorlichtingscampagne over nut en noodzaak van goede breedbandvoorzieningen in relatie tot maatschappelijke thema's als zorg en onderwijs; Onderzoeken mobiele dekking door gebruikersonderzoek en/of metingen; Actief in gesprek met mobiele operators met betrekking tot 4G dekking; Actief in gesprek met KPN om VDSL uitrol te stimuleren in witte gebieden; Onderzoeken welke gemeentelijke objecten in buitengebied wellicht ontsloten kunnen worden met een verbeterde breedbandaansluiting. De gemeente treedt dan mogelijk op als Launching customer door aansluiten daarvan. Actief en strategisch inzetten van gemeentelijke infrastructurele werken of onderhoudswerkzaamheden om breedbandaanleg aan te jagen.

Beoogd resultaat:	Opstarten en begeleiden van anders niet ontstane breedbandinitiatieven.
Mogelijke risico's:	Verwijt van marktverstoring, hoge investeringskosten zonder garantie op resultaat, burgers vinden de 'door de gemeente' geregelde oplossing sub-optimaal. Reactie gevestigde BB-partij op 'dreigend' succesvol initiatief door upgraden van eigen netwerk. Met mogelijk juist een grotere digitale tweedeling als resultaat.

De vijf beschreven ambitieniveaus zijn gekozen op basis van de globale ambitie en mogelijkheden van de gemeente Opsterland: lagere ambitieniveaus (zoals helemaal niets doen) of hogere ambitieniveaus (zoals het opzetten van een gemeentelijk netwerkbedrijf) zijn theoretisch mogelijk, maar lijken in dit geval niet realistisch.

De niveau-indeling is niet absoluut en vooral bedoeld als leidraad om het stellen van doelen en het maken van keuzes te vergemakkelijken: er kan gekozen worden om sommige taken uit te voeren op een lager ambitieniveau en andere taken op een hoger ambitieniveau als dit past bij een bepaalde door de gemeente gewenste focus.

Annex A Omvang witte adressen per gemeente

Gemeente	% witte adressen in gemeente *	% witte adressen t.o.v. totaal Fryslân **
Leeuwarden	8%	1,3%
Smallingerland	11%	0,9%
Súdwest-Fryslân	7%	0,9%
Opsterland	21%	0,9%
Heerenveen	11%	0,8%
Weststellingwerf	19%	0,7%
Ooststellingwerf	15%	0,6%
Tytsjerksteradiel	13%	0,6%
Achtkarspelen	12%	0,5%
Skarsterlân	11%	0,5%
Boarnsterhim	14%	0,4%
Franekeradeel	8%	0,3%
Ferwerderadiel	20%	0,2%
Menameradiel	12%	0,2%
Gaasterlân-Sleat	14%	0,2%
Lemsterland	9%	0,2%
Dongeradeel	5%	0,2%
Littenseradiel	10%	0,2%
het Bildt	9%	0,1%
Dantumadiel	5%	0,1%
Leeuwarderadeel	8%	0,1%
Kollumerland en Nieuwkruisland	5%	0,1%
Terschelling	5%	0,1%
Harlingen	1%	0,0%
Ameland	0%	0,0%
Schiermonnikoog	0%	0,0%
Vlieland	0%	0,0%
Eindtotaal		10,0%

* bron: Dialogic op basis van gegevens marktpartijen

** berekend op basis van adrestotalen BAG data en percentages uit vorige kolom

Annex B Interview Fryske Gea

It Fryske Gea: Mirella Wielenga
Stratix: Sietse van der Gaast, David Yoshikawa
Datum: 04-09-2014
Tijdstip: 9:30 – 10:30
Plaats: Huize Olterterp, Olterterp

Achtergrond

It Fryske Gea is de grootste landschapsbeheersorganisatie van Nederland, qua bedrijfsvoering en oppervlakte, ca. 20.000 Hectare. De vereniging It Fryske Gea heeft ca. 32.000 leden. 1 hoofdkantoor en 6 à 7 secundaire locaties, allen gelegen in buitengebied.

De organisatie heeft 60 medewerkers, waarvan 25 mensen op hoofdkantoor, ongeveer 40 mensen maken tegelijkertijd gebruik van netwerk. Het datagebruik van Fryske Gea is de afgelopen jaren toegenomen door bijvoorbeeld verzenden van beeldmateriaal, geoinformatie bestanden, desktop applicaties, etc. Vanuit sub-locaties bestaat het dataverkeer voornamelijk uit verslaglegging en raadpleging van het informatiesysteem in het hoofdkantoor.

Ervaringen en ontwikkelingen

Meestal wordt er voor internettoegang op de verschillende locaties gebruik gemaakt van DSL breedband. Er is in het verleden ook gekeken welke van de sub-locaties ontsloten zouden kunnen worden via kabel (Ziggo of UPC). Op maar één locatie zijn er vooralsnog mogelijkheden voor een kabelaansluiting van Ziggo.

Er is contact geweest met gedeputeerde Sietske Poepjes in het kader van een mogelijk pilotproject voor glasvezelaanleg over rol en mogelijkheden van de Provincie Fryslân. Uiteindelijk bleek dit pilotproject in de toen voorgestelde vorm niet realiseerbaar: een aantal locaties, waaronder het kantoor van Fryske Gea, lagen erg afgelegen en maakten de businesscase lastig.

Binnenkort wordt naar het hoofdkantoor in Olterterp glasvezel aangelegd door Ziggo. Omdat Ziggo dit nu kan uitvoeren in combinatie met al gepland onderhoud van het netwerk was dit uiteindelijk aanmerkelijk goedkoper dan wanneer dit als individueel project had moeten worden gefinancierd. Ronald Nijenhuis van Ziggo is het directe aanspreekpunt voor glasvezelproject Fryske Gea.

Op een sub-locatie in Earnewoude is er een straalverbinding op het terrein waar ook een bedrijfslocatie van it Fryske Gea is, dus daar zou in de toekomst gebruik kunnen worden gemaakt van die mogelijkheid. Locaties in bosrijk gebied zijn niet geschikt voor straalzenders.

Wensen en behoeften

Het is voor Fryske Gea wel bespreekbaar om opstelpunten binnen het beheerde gebied te laten plaatsen om internettoegang te verbeteren. Op locaties wordt gratis Wi-Fi aangeboden aan bezoekers. Op verschillende plekken worden webcams gebruikt.

Staatsbosbeheer zou een mogelijke partner kunnen zijn voor samenwerking met Fryske Gea.

Visie op rol gemeente en andere overheden

Voorzieningen treffen om leefbaarheid op platteland te behouden/versterken, daarin heeft gemeente een rol. Subsidies voor aanleg van breedband voor witte woonadressen zou helpen. Gebieden die niet binnen de plannen van de provincie passen, zouden door gemeente kunnen worden opgepakt.

Annex C Interview Plaatselijk Belang Gorredijk

PB Gorredijk:	Janet Huisman, Hans Aling
Stratix:	Sietse van der Gaast, David Yoshikawa
Datum:	04-09-2014
Tijdstip:	15:30 – 16:30
Plaats:	Gemeentehuis Opsterland, Beetsterzwaag

Achtergrond

Gorredijk heeft meer dan 8.000 inwoners. Meer dan gemiddeld aantal bedrijven dan in rest van Opsterland. Veel eenmanszaken. Er zijn 4 ondernemersverenigingen in Gorredijk, wel plan om één overkoepelende organisatie te maken voor contact richting de gemeente. Er is een aantal campings in het buitengebied van Gorredijk, Ook is er een bedrijventerrein (Sti-BeGo).

Ervaringen en ontwikkelingen

Er worden twee nieuwe scholen gebouwd in Gorredijk, in ieder geval één daarvan (brede school OBS de Vlieger en OBS de Tsjene) is gepland net buiten de kern, Ook deze scholen hebben behoefte aan goede internetvoorzieningen. Kennis over huidige staat breedbandvoorzieningen en ervaringen daarmee is verder beperkt. Er is blijkbaar een glasvezeltraject in het dorp die eigendom is van een bedrijf. Men denkt dat betere breedbandvoorzieningen voor het bedrijventerrein interessant kunnen zijn.

Er is aanvraag gestuurd vanuit WHI en met steun (sponsoring) van PB voor subsidie Wi-Fi hotspots in Gorredijk, met looptijd van 6 jaar.

Wensen en behoeften

Plaatselijk Belang Gorredijk zou eventueel wel mee willen werken aan de informatie verstrekking via website en sociale media. Of ruimte creëren voor een informatie item op hun jaarlijks vergadering met de leden. Ook zijn in het gesprek de namen van enkele relevante contactpersonen (onderwijs, bedrijventerrein) doorgegeven.

Visie op rol van gemeente en andere overheden

Bij ontwikkeling nieuwe bedrijfsgebieden door gemeente is het zinvol om alvast rekening te houden met aanleg buizeninfrastructuur voor breedband.

Annex D Interview Plaatselijk Belang Jonkerslân

PB Jonkerslân:	Pyt Achenbach, Edwin van Wezep, Kor Schokker
Stratix:	Sietse van der Gaast, David Yoshikawa
Datum:	04-09-2014
Tijdstip:	11:00 – 12:00
Plaats:	Gemeentehuis Opsterland, Beetsterzwaag

Achtergrond

Jonkerslân is een dorp in de gemeente Opsterland. Met ongeveer 300 inwoners is Jonkerslân (75 a 100 in de dorpskern) het op één na kleinste dorp van de gemeente Opsterland. Er zijn relatief veel bedrijven gevestigd in Jonkerslân, ook veel ZZP'ers. PB is aanspreekpunt voor gemeente en bewoners, ook veel sociale cohesie. Leeftijdsopbouw vrij gemiddeld ten opzichte van heel Nederland. Grootste wens van oudere mensen in het dorp is om zo lang mogelijk thuis in het dorp te kunnen blijven wonen.

Ervaringen en ontwikkelingen

Breedbandvoorzieningen laten te wensen over in Jonkerslân. In het dorp Jonkerslân is alleen DSL beschikbaar. Bedrijfsmatige internetverbindingen maar ook thuiswerken brengt uitdagingen met zich mee, vanwege beperkte internetvoorzieningen.

Er is bij gemeente en politiek geopperd om iets te doen aan betere internetvoorzieningen. De mobiele dekking is ook slecht, er is geen 3G en 4G verbinding mogelijk.

Wensen en behoeften

In Jonkerslân is in het verleden ook geprobeerd een eigen kabelnet aan te leggen zoals in Siegerswoude, een ander dorp in de gemeente Opsterland. Dit is niet gelukt. Het Plaatselijk Belang is op de hoogte van de plannen van de provincie en de mogelijkheden voor subsidie van breedbandpilots in het buitengebied, maar vooralsnog waren geen mensen bereid te vinden deze kar te trekken.

Visie op rol van gemeente en andere overheden

Men hoopt via deze meeting dat de gemeente meer de regierol oppakt in het aanjagen of versterken van lokale initiatieven. Met betrekking tot de leefbaarheid van het dorp is een belangrijke rol voor de gemeente weggelegd vind het Plaatselijk Belang. Vanuit leefbaarheid bekeken, wordt internettoegang inmiddels als een nutsvoorziening ervaren.

Het Plaatselijk Belang wil graag op de hoogte gehouden worden van de voortgang en uitkomst van dit onderzoek. Men heeft zelf ook eerste vervolgstappen gezet: naar aanleiding van het interview is er een artikel geplaatst in de 'Doarpskrant' van Jonkerslân met een kort verslag van onze bijeenkomst en een oproep om initiatieven te ontplooiën in Jonkerslân.

Annex E Interview Plaatselijk Belang Wijnjewoude

PB Wijnjewoude:	Grietje Rooks, Bernard Visser
Stratix:	Sietse van der Gaast, David Yoshikawa
Datum:	04-09-2014
Tijdstip:	17:00 – 18:00
Plaats:	Multifunctioneel Centrum Wijnjewoude

Achtergrond

Wijnjewoude is een tussen Oosterwolde en Drachten gelegen dorp met circa 2050 inwoners. In het plaatselijk belang zijn onder andere vertegenwoordigd de Ondernemersvereniging Wijnjewoude, grotere bedrijven in Wijnjewoude en omgeving zijn hotel-restaurant De Stripe, De Boer installatiebedrijf, in Wijnjewoude en omgeving zijn daarnaast veel ZZP'ers actief.

Ervaringen en ontwikkelingen

Het plaatselijk belang Wijnjewoude streeft een proactieve benadering na richting gemeente, om breedbandproblemen op de agenda te krijgen. Door de gemeente is verwezen naar plannen van provincie Fryslân. Tijdens vergaderingen van het plaatselijk belang is het issue al meermalen ter sprake gekomen.

Wensen en behoeften

Hoge nood bij bedrijven in buitengebied van Wijnjewoude. Ook de mobiele dekking laat te wensen over in Wijnjewoude. Mogelijk is er een rol voor het plaatselijk belang om de vraag te stimuleren en/of beter in kaart te brengen.

Visie op rol gemeente en andere overheden

Een belangrijk streven van het Plaatselijk Belang is het verhogen van de leefbaarheid in het dorp, zowel voor jong als oud, en het behouden van bedrijvigheid. Als het Plaatselijk Belang zich actief ergens voor inzet, wordt contact opgenomen met gemeente om te peilen welke ondersteuning mag worden verwacht van het Plaatselijk Belang. Het Plaatselijk Belang ziet zich als belangrijke intermediair tussen bewoners en gemeente.

CONTACT

Stratix

Stratix Consulting B.V.
Villa Hestia - Utrechtseweg 29
1213 TK Hilversum

Telefoon: +31.35.622 2020
E-mail: office@stratix.nl
URL: <http://www.stratix.nl>